

УДК 821.161.2Шев:801.81(477.46)

Любов Боса
(Київ)

ОБРАЗ ШЕВЧЕНКОВОЇ ЗЕМЛІ В КОЛЕКТИВНИХ УЯВЛЕННЯХ ЖИТЕЛІВ ЗВЕНИГОРОДЩИНИ

У статті здійснено спробу розкрити образ Шевченкового краю через уявлення та судження його сучасних мешканців і вихідців з інших теренів. Проаналізовано польові матеріали, зібрані авторкою в селах Будище, Шевченкове, Моринці, Гнилець Звенигородського району Черкаської області. Тематичне коло оповідей охоплює широкий спектр репрезентацій біографічних деталей із життя Т. Шевченка й автобіографій мешканців, де домінують поняття «свята земля» та усвідомлення власної причетності до спадщини краю.

Ключові слова: Шевченковий край, сакральний часопростір, місце пам'яті, культурний герой, персональний наратив.

В статье сделана попытка раскрыть образ отчего края Тараса Шевченко посредством представлений и суждений его нынешних жителей и выходцев из других территорий. Анализируются полевые материалы, собранные автором в селах Будище, Шевченково, Моринцы, Гнилец Звенигородского района Черкасской области. Тематическое поле рассказов включает широкий спектр репрезентаций биографических подробностей из жизни Т. Шевченко, а также автобиографий жителей, где доминируют понятие «святая земля» и осознание собственной причастности к наследию края.

Ключевые слова: отчий край Шевченко, сакральное временное пространство, место памяти, культурный герой, персональный нарратив.

The article is an attempt to reveal the figure of Shevchenko land through the imaginations and judgements of its modern inhabitants and the natives of other terrains. Field materials collected by the author in Budyshche, Shevchenkove, Moryntsi, Hnylets villages, Zvenyhorod district of Cherkasy region are analyzed. Subject field of the narrations forms a wide range of representations of Shevchenko biographical details and autobiographies of the inhabitants, where the key senses of *holy land* and the understanding of the own participation in the heritage of the land are clearly prevailing.

Keywords: Shevchenko land, sacred time-space, the place of memory, a cultural hero, a personal narrative.

«Оборонителем, хранителем Тараса, дбахою його стала сама тільки природа його духова та природа околицня. Остання гріла і пестила йому серце і душу; вона будила і годувала допитливий мозок; вона наповала його фантазію і вигодовувала увесь його організм духово-моральний. Вплив блакитного, зорями мережаного неба та срібловидого місяця; чарівна краса навкруги: сад, долина, байрак, гори, став – от хто разом з Псалтирем та з народною піснею були батьками, що зростили Тарасів дух!» [3].

Враховуючи сказане одним з перших біографів поета О. Кониським та розвідки інших поважних дослідників, можна стверджувати, що про Шевченків край доцільно говорити як про певний просторово-географічний, культурологічний та етнопсихологічний феномени. Це, на нашу думку, яскраво виявляється в загальноукраїнському вимірі й у локаль-

ному сприйнятті малої батьківщини мешканцями Звенигородщини як «місця пам'яті» (за П. Норою та М. Хальббаксом), де «кожна матеріальна або ідеальна смислова одиниця з людської волі чи з плином часу перетворилася на символічну спадщину, що її пам'ятає спільнота» [5].

Підтвердженням цього є й польові матеріали, зібрані авторкою 2013 року в селах Будище, Шевченкове, Моринці, Гнилець Звенигородського району Черкаської області, які послужили підставою для запропонованого аналізу та відповідно «диктували» їхню інтерпретацію. Тематичне коло оповідей охоплює широкий спектр репрезентацій біографічних деталей дитинства Шевченка й автобіографій сучасних мешканців Звенигородщини, де виразно домінують вузлові значення: «свята земля» та усвідомлення власної причетності до спадщини краю. Тож зміст персональних наративів також можна

проаналізувати частково в просторовому, темпоральному та світоглядному вимірах. Відповідно ми зосереджувалися на значенні, якого надавали оповідачі певним подіям, та образах тих фактів, які відбилися в колективній свідомості.

Під час етнологічного обстеження місцевості насамперед привернуло увагу те, що чи не в кожній домівці можна було побачити вишитий портрет поета, вражала й «нехрестоматійність» образу Шевченка у сприйнятті дітей: «Тут усі хочуть малювати як Шевченка»; «Жити тут і не вміти малювати?»; «Сиджу на уроці, вчителька щось розкажує, а я малюю і думаю: от якби так, як він». Саме малювання жителі пов'язують ще й з тим, що «тут така краса!».

Цілковито з ними погоджуємося, як і зі словами одного з мандрівників краєм щодо топографічного відчуття просторової свободи на цих теренах, коли воно за належного осмислення й таланту може стати відчуттям внутрішнім, саме на таких межах людина усвідомлює велич і крихкість власного буття. Тож із Шевченком, напевно, так і сталося [6].

У розповідях сучасних жителів Звенигородщини «земля Тараса» виразно, часом неусвідомлено, постає «священною». Впадає в око не тільки символічна присутність героя, а й первинна самодостатність особливої території: «Мори(е)нці знаходяться на самій вищій точці Черкаської області, де проходить вододіл. Це дуже унікальна, ну, унікальна така територія, і звідси починається річка Гнилий Тікич, який, ну, в ту сторону. Тоді з тої сторони води впадають в річку Рось. На цю сторону, можна сказати, сторону Шевченкового, пішла річка Вільшанка <...> Оце тоже розділяється <...> Це тоже унікальне значення» (ТВ).

Відповідно, на думку нашого респондента, «іменно оця енергія, енергія оцего вододілу чи оцьої нашої землі могла б родити такого геніального поета, українця. І от він, чось так Богом було, наче Богом це роздано, що сім'я Шевченка приїхала іменно на три роки сюди – у це село Моринці, і тут Шевченко народився. Остальні діти всі родилися у Шевченковому, вони не пішли так високо, як пішов їх брат. Чось це воно зложено десь там» (ТВ).

Вузлові значення рис «культурного героя», як і «святої землі», тісно переплі-

таються в місцевому наративі. Так, щодо самого дійства народження незвичайної людини побутує один з таких поширених сюжетів: «Їхали з Кирилівки, проїхали хутір Шампань, і між Шампанню і Моринцями пологи почались. І в першу попавшу хату в Моринці приїхали. Ця бабця-повитуха все це обробила <...> Каже: “Ну, я попробую...”. А вона ворожила. Розтопила піч, там затопила дровця і дивиться, чи рівно дим стелиться. Та каже: “О, з цієї дитини буде велика людина”. А ця ж Катерина Якимівна каже: “Ой Божечко! Ви ж нікому не скажіть, бо ше вб'ють”. Вона каже: “Я нікому не скажу, та й ти ж не моринська» (ДВС).

Місцеві оповідачі як з Моринців, так і Шевченкового акцентують увагу на невизначеності місця народження дитини: «між селами», «у дорозі», що, на їхню думку, і породило суперечки щодо батьківщини Тараса: «То це ж боролися довго за це, що ті кажуть, що в Шевченковому родився, а як він родився в Мори(е)нцях. Жив то в Шевченковому. Бо там батьки жили. Але ж родився в Моринцях, і дитячі роки маленьким ж він трошки був і в Моринцях. А там уже перебрався туди з батьками в Шевченкове – то жив там. Але ж тут його пуп захований, тут родився Тарас Шевченко» (ЖНЛ).

Шевченкове (колишня Керелівка) – рідний простір Тараса. Тут він уперше прилучився до домашньої та наймитської роботи, а згодом пішов навчатися, тут прийшло перше кохання, звідси ходив шукати залізні стовпи, на яких небо трималося. (Характерно, що останні два сюжети нам переказують діти та сільські художники). На цій землі стояла хата батьків Тараса, тут жили численні його родичі й тут були могили їхніх предків.

«Знаєте, коли на цю землю став, воно мені якось таке пробігло... не то морозець, не то... Це ж свята земля, розумієте. Брат сказав: “Я коли приїду, тут у село Шевченкове, хожу й не віриться, що по цих же... стежках, що я зараз хожу, ходив Тарас. Ну, наче звідси Україна починається, зі мною шось, як кажуть, робиться – отако я щасливий, що я на цій землі» (ДВС).

Мешканці с. Будище особливо не претендують на визначальну роль їхньої місцевості в житті Тараса: «Він у нас як метеор пролетів». Проте до сьогодні існують перекази про село та його околиці як гай-

дамацький край, Гупалівщину – колишнє місце волі перед закріпаченням, а також про скарби, льохи, зображені в Шевченкових творах.

«Оце ж і Гупалівщина по Шевченку “Гайдамаки”. То це ж тут Гупалівщина в нас, біля озера (правда, вже озеро висохло). Тут був підземний перехід, довжиною 50 метрів, вхід був від озера. Ну, Шевченкове те село старіше, і більше воно, велике й Моринці. А Будище – воно менше село було. Але воно так на окраїні, жили і в лісах, і такі ліси, поляни – ну, красиве дуже место! Ви шоб весною приїхали (!), подивилися – воно все біле, в цвіту... садки, дуже гарні садки тут, дуже гарно цвіте. І там таке місце – ми називаємо Гупалево його. Так воно єсть: Гупалево. І там откритися льох, провалився: з тих льохів, про які пише Шевченко, що скарби були там. Ну, десь там проходять два яри, близько, ну, метрів сто чи ближче» (ТІО).

На території села розташовується садиба Енгельгардтів із красивим парком та славнозвісними дубами, до яких «ходив Тарас ховати в дупло малюнки». Більшість корінних мешканців старшого віку пов'язують своє дитинство з шевченківськими дубами: тут молодь розважалася, цією дорогою до школи ходили. На жаль, через малу кількість дітей улітку школу закрили: «Нема школи – це нема села. Село хвактично вмирає», – казали селяни напередодні цієї події (ТІО).

Гнилець, Вільшана, Хлипнівка, Тарасівка, Пединівка фігурують у розповідях як порубіжні місця означеного простору, місця Тарасових пошуків, відвідин родичів тощо. Також можна помітити, як уже згадувалося, що і цим локусам надається особливе значення, адже й основні події (за типовими міфологічними сюжетами) в оповідях селян розгортаються на периферійній, «неосвоєній» території: дитя «особливої Долі» народжене в зоні небезпечного простору – у дорозі з Керелівки до Моринців; повитуха передбачила незвичайне майбутнє (міфологічна тенденція наділяти героя надзвичайними силами з моменту його народження). Теми дитячого вигнання (герой має пережити тривалий період свого упослідження, зневажання: сирітство Шевченка, вигнання мачухою) і дорослого повернення порізненому раціоналізуються в біографічних

сюжетах. У домашньому (побутовому) просторі, як правило, такі міфологічні події неможливі: тут життя рухається по безкінечному колу побутових, постійно повторюваних дій. Саме це і змушує героя вирушати в мандрівки. Так він виростає з меж знайомого життєвого обрію. Уже переступивши поріг, потрапляє в місце можливого контакту з «іносвітом» [4, с. 93–95].

Пригоди чекають його за межами поселення, у полі, на могилах: пошуки залізних стовпів, на яких трималося небо, роздуми на кургані, зустріч із чумаками. У таких міфологічних сюжетах характерним є злиття персонажів із частиною простору, допомога приходить від особливих («з іносвіту») персонажів, а в зазначених випадках: від повитухи-ворожки, чумаків тощо. До цього кола належить і Енгельгардт (німець), який, на відміну від офіційної версії біографії та автобіографії самого автора, у місцевих переказах наділений рисами покровителя, з котрим пов'язана подальша дорога в широкий світ – своєрідна винагорода Т. Шевченку за всі дитячі страждання: «Ну, там описується все про Шевченка, що там він <...> нічого, він дуже гарно ставився. А це були люди зовсім інші. Це люди зовсім іншого характеру. Отак вони ж із Шевченком. Отак якось виїхали вони у Ленінград, у Петербург. І так познайомився з Сошенком, і так він же хвактично, кажуть, що наче по-варварськи він (пан) однісся. Ні. Він способствував тоже» (ТІО).

Так, в оповідях місцевих мешканців саме в Будищах минув особливий підлітковий (ініціаційний) вік Шевченка, а дуби на садибі Енгельгардта (своєрідне «місце сили») називають «Шевченковими дубами»: «Я був ще пацаном. А там дуб. У дупло залазив сам лічно, аж донизу залазив. Як побачите – то ой!» (ПВА).

«А дід мій казав, бо він робив там (там садовники були, а він садовником був, так собі трошки вчився). То казав, що вони сиділи там, у тому дуплі видовбано так, вирубано так вхід. І там, – каже, – столик, і три стільчики було в самому дуплі – такий великий дуб був!» (ТІО).

«А коли вже почали підростать, то зрозуміли, то до дуба обов'язково йдемо. У дуплі цього дуба (коли ж це було!..) Шевченко ховав свої малюнки, вірші. То ми це знали» (МОА).

Майже в усіх зазначених текстах помітні елементи просторового коду: освоєний / неосвоєний простір; центр / периферія; мотив дороги, персонажі дороги, пошуки знання (учителі малярства), місця сили (Гупалівщина, дуби), отримання дарів тощо. Як бачимо, матеріал оповідей із Шевченкового краю дозволяє умовно виокремити кілька різновидів часопростору (хронотопу), що часто взаємоперетинаються: реальний, історичний та ірреальний.

Приміром, до тематичного кола оповідей увійшли спогади про часи Великого Голоду у краї. Відповідно й нині невід-рефлексовані події продовжують травмувати психіку індивіда. Подібне виявляється або в небажанні давати будь-які оцінки подіям, або в помітній нервовій напрузі оповідачів: «Виміняли холодцю. А холодець дехто й варили... Тоді ж була голодовка. Може, дитина того... То вони зварили холодцю – і продали. То ж було таке – люди ж не знають, а я те що в мене є, це сказав <...> Вони ж бачать <...> Детский пальчик... Не помню, чи я його їв. Ну, я помню: ручка ця, пальчики... [плаче]» (КВД).

Це ще й символічне провалля у часі, «міжчасся»: «А тоді ж ми людьми, як кажуть, не були: ні паспортів не давали, ні трудових книжок, нічого не було, всьо по-лезно, що в рот полізло: бур'яни, метелики їли, розривали там пухирки такі, мед солодкий» (ДВС).

Ці спогади про найтрагічніші сторінки історії Шевченкового краю, «нелюдський час», формують виразну опозицію найяскравішим враженням про своєрідне повернення Тараса з «дарами», його батьківську турботу про краян, що коротко втілюється в жартівливій місцевій приказці «Спасибі діду Тарасу за шифер і трасу» (МОА).

Такі стійкі конструкції в оповідах демонструють наявність колективних уявлень в індивідуальній пам'яті. Проте за цими словами постають і реальні події підготовки широкого всесоюзного відзначення ювілею поета на власній батьківщині в 60-х роках минулого століття. Прикметно також, що завдяки ювілею відбулося деяке поліпшення місцевої інфраструктури, однак старожили скептично оцінили позірні дії влади.

Варто зазначити, що між народними уявленнями про постать Тараса Шевченка й офіційним увічненням його пам'яті існує неабияка суперечність. Таку опозицію *свій / чужий* яскраво увиразнили святкові заходи, що відбулися 2013 року в Моринцях.

Наведемо коментар одного з місцевих учасників свята щодо цих подій: «Тут цього року таке було, що заборонили читати вірш Шевченка з “Розритої могили” – такий вірш, сказали, що він дуже революційний. Його не можна читати. І даже людям не дали провести святкування <...> Шо тут? Тут все ясно. Хто розуміється на його віршах, то в кожному вірші єсть містичні його відчуття, чи містичні вирази, які, наприклад, люди і по цей час кожний можуть трактувати по-своєму. Але все направлене на те, що людина повинна бути вільною. А сама хвороба оця зарита в самих нас, потому що ми сами себе робим, пристосовуємся до такого антиукраїнського життя. Самі себе пристосовуєм <...>. Нічого. Даже хоч оцю землю зрівняють із цим, однак енергія, яка тут породила, вона ж нікуди не дінеться. Нікуди. Землю ж... нічого не зміниш <...> я живу на такому місці, що я не можу бути од цього десь в сторонці» (ТВ).

Водночас цей край для місцевих жителів – унікальний символічний (Шевченковий) часопростір, у якому живуть представники одного роду-племені, родичі, земляки тощо. Та й саме слово «земляк» означає особливий тип споріднення, скріпленого спільністю малої батьківщини.

«Ну, як Шевченко був, то Шевченка взагалі не знали тут. Розумієте? І його любили. Шевченко ж був все-таки, ну, нашій, з українців» (ТЮ).

«Шевченко? Ну, він як батько щитається, він нашій учитель <...> Ше с детства знаю. Як я ж тут родилася» (ЛЛМ).

«Ми його напам'ять знали всього: “Коліївщину”, “Гайдамаки”, “Світає. Край неба палає...”. Це ж про нас. Шевченко для нас був святий... Для мене Шевченко – це де я живу. Це мій рідний край, моя земля. <...> А так, звичайно, з Шевченком зв'язано все. Чого мене тяне сюди, де б я не була? Бо тут закопано і мій пуп» (МОА).

Тематика присутності образу Великого земляка простежується і в особистих долях колишніх оstarбайтерів та сучасних

гастарбайтерів, де й на чужині відчутна його поміч:

«Як я була в Германії, мій хазяїн пісні співав цього Шевченка: “Як умру, то поховайте мене на могилі...” – та ще голосно <...> Німець по-нашому співав <...> Він був у вісімнадцятому годі (війна ж тоді була), і він був у плену осьо в Звенигордці. Він багато слів знав наших. То він оцю пісню <...> А тамочки отако рано, то пісню цю співали <...> У нас у селі той, радіо грало, і по тому радіо оце співали, цю пісню: “Як умру, то поховайте...” А він тоді своїм голосом!» (КМП).

«Я як була на заробітках, то від Шевченка в мене аж крила виростають. Я гордилася, що я з цього села. Мені чоловік дав такий листок, що Шевченко оддрукований і віршичок його, і я там залишила, на стіні причепила, на квартирі, де жила. Вони зацікавилися, тільки десь щось почують, там і чехи, і українці, то саме перше шукають звідки я. А між іншим, у Чехії відкрили пам'ятник Тарасу Шевченку і якби знають» (ТН).

Тож важливо і те, що цей простір не герметичний – давно вже відбулося розширення шевченківського «земляцтва» до меж України та поза неї. Громадянин Канади Іван Стець, маючи українське походження з далеких лемківських країв, придбав хату в с. Будище. Він часто навідується сюди з родиною і вважає цей край найліпшою та найріднішою землею у світі, бо тут народився Шевченко. Дуже дивується, що люди покидають цю місцевість, не можуть дати собі ради на таких родючих землях (СІ).

До означеного кола питань входить і тематика паломництва. Один з таких сучасних мандрівників про свою прощу до Шевченкового краю згадує: «Саме звідси, де народився батько української нації, почалося моє паломництво по землі Шевченка. Перед поїздкою мене застерігали, що це “глуха місцевість” і можуть виникнути труднощі. Але чи могло це налякати при здійсненні такої довгожданної подорожі. Я був готовий долати цей шлях пішки, аби тільки побачити край Шевченка» [1].

«От приїздить відвідувачі, їдуть з Петербурга українці, які там живуть, беруть тут жменьку землі, везуть до Петербурга. Я зустрівся з тим чоловіком (у Петербурзі), який тут був. Каже: “Я взяв земель-

ки – я привіз її сюди. І ось ця земля ось тут, біля каменя, де був похований Тарас Шевченко на Смоленському цвинтарі”. <...> І в очах їхніх такий сум: за Україну, за те, що вони не мають можливості до когось приїхати, побути на Україні» (СД)

«Є люди, які їдуть <...> до Моренець як до святині, які ось тут пишуть вірші, от побували – і пишуть вірші <...> От можливо, ось ця земля дає їм натхнення. Приїхали, побачили. Посвяту чи Тарасу Шевченку чи...» (СД).

Отже, Батьківщина Тараса – це унікальне «місце пам'яті», це «символічна фігура», значення якої може змінюватися залежно від контексту її передачі, засвоєння та сприйняття, де просторово-хронологічна вісь пам'яті має уявний характер [4], інколи далекий від реальності. «Він же ж ховався, його все орестовували, оце Шевченка, то він же той <...> Отут була його рідна тітка в Гнильці. То він до неї приїжджав. [Як тітку звали?] Уляна (Олена). То він приїжджав до неї. То було оце їде побритий геть, побритий. А другий раз їде зарощуй, зарощуй – борода така. Ну, він скривався. То він такицька робив, щоб його не нашли» (КУВ).

Міфологізації та фольклоризації в колективній пам'яті піддані окремі факти в оповідях про пізніше перебування поета як на малій батьківщині, так і на сусідніх теренах та інших українських землях, про що свідчать численні збірки легенд і переказів. Справджується теза й про перебування культурного героя одночасно «скрізь і ніде», про «вічне повернення», також виразно домінують вузлові значення «святої землі» як сакралізованого простору.

Знаходимо тут і паралелі з міркуваннями Дж. Кемпбела, який у класичній праці «Герой із тисячею облич» наголошує, що для природовідповідного світогляду залежність героя від простору майже абсолютна: «Довколишній пейзаж, і так само його кожна фаза існування робляться живими завдяки символічній сугестії <...> Де тільки народився, трудився чи перейшов у пустку герой, те місце неодмінно чимось помічене і освячене. Хтось на цій цятці відкрив вічність <...> Місце героєвого народження і є серединою точкою, або Пупом Світу» [2, с. 43]. Тож невичерпним є й осягнення Кобзаря Шевченка.

Джерела та література

1. Атаманюк Ю. Паломництво по Шевченківській землі [Електронний ресурс] / Ю. Атаманюк. – Режим доступу : www.chasipodii.net/article/2720/.
2. Кемпбел Дж. Герой із тисячею облич / Дж. Кемпбел ; укр. пер. О. Мокровольський. – Київ : Альтернативи, 1999. – 392 с.
3. Кониський О. Я. Тарас Шевченко-Грушівський: Хроніка його життя [Електронний ресурс] / О. Кониський. – Режим доступу : litoryps.org.ua/shevchenko/kony.htm.
4. Лисюк М. А. Міфологічний хронотоп. – Київ, 2006. – 200 с.
5. Нора П. Проблематика мест памяти // Франция-память / П. Нора, М. Озуф, Ж. де Пюимеж, М. Винок. – Санкт-Петербург : Изд. Санкт-Петербургского ун-та, 1999. – С. 17–50.
6. Островський І. Шевченко сьогодні [Електронний ресурс] / І. Островський. – Режим доступу : www.day.kiev.ua/uk/article/panorama-dnya/shevchenko-sogodni.

Список інформантів

- ДВС – Денисенко Василь Стефанович, 1940 р. н. Записала Л. Боса 4 липня 2013 р. в с. Шевченкове Звенигородського р-ну Черкаської обл.
- ЖНЛ – Журбенко Надія Лаврентіївна, 1932 р. н. Записала Л. Боса 6 липня 2013 р. в с. Моринці Звенигородського р-ну Черкаської обл.
- КВД – Косяченко Василь Дем'янович, 1929 р. н. Записала Л. Боса 5 липня 2013 р. в с. Гнилець Звенигородського р-ну Черкаської обл.

КЛА – Кулик Лідія Антонівна, 1943 р. н. Записала Л. Боса 5 липня 2013 р. в с. Моринці Звенигородського р-ну Черкаської обл.

КМП – Копаснянська Марія Порфирівна, 1923 р. н. Записала Л. Боса 5 липня 2013 р. в с. Гнилець Звенигородського р-ну Черкаської обл.

КУВ – Каламацька Уляна Вікторівна, 1932 р. н. Записала Л. Боса 5 липня 2013 р. в с. Гнилець Звенигородського р-ну Черкаської обл.

ЛЛМ – Лебеденко Любов Миколаївна, 1969 р. н. Записала Л. Боса 5 липня 2013 р. в с. Моринці Звенигородського р-ну Черкаської обл.

МОА – Мазур Олена Артемівна, 1941 р. н. Записала Л. Боса 3 липня 2013 р. в с. Будище Звенигородського р-ну Черкаської обл.

ПВА – Павлик Віктор Андрійович, 1958 р. н. Записала Л. Боса 3 липня 2013 р. в с. Будище Звенигородського р-ну Черкаської обл.

СД – Суржко Дмитро, 1991 р. н. Записала Л. Боса 6 липня 2013 р. в с. Моринці Звенигородського р-ну Черкаської обл.

СІ – Стець Іван, 1940 р. н. Записала Л. Боса 4 липня 2013 р. в с. Будище Звенигородського р-ну Черкаської обл.

ТВ – Терещенко Віктор, 1961 р. н. Записала Л. Боса 5 липня 2013 р. в с. Моринці Звенигородського р-ну Черкаської обл.

ТЮ – Трохименко Іван Олександрович, 1929 р. н. Записала Л. Боса 3 липня 2013 р. в с. Будище Звенигородського р-ну Черкаської обл.

ТН – Терещенко Надія, 1961 р. н. Записала Л. Боса 5 липня 2013 р. в с. Моринці Звенигородського р-ну Черкаської обл.

SUMMARY

The figure of Shevchenko land through the imaginations and judgements of its modern inhabitants is revealed in the article. It is affirmed that it is expedient to speak about Shevchenko land as about a certain special and geographic, cultural, ethnic and psychological phenomena. It is clearly revealed in all-Ukrainian dimension and local perception of homeland by the inhabitants of Zvenyhorodshchyna as a *place of memory* (by P. Nora and M. Halbwaks), where every material or ideal sense unit because of human will or over time course has turned into symbolic heritage that the community remembers it.

Field materials collected by the author in 2013 in Budyshche, Shevchenkove, Moryntsi, Hnylets villages, Zvenyhorod district of Cherkasy region are the confirmation of the fact and has become the reason for the proposed analysis and accordingly *dictated* their interpretation.

Subject field of the narrations forms a wide range of representations of Shevchenko childhood biographical details and autobiographies of modern inhabitants of Zvenyhorodshchyna. Content of personal narrations is analysed in space, temporal and world-view dimensions. Accordingly attention was paid to the meaning given by the narrators to certain events and images of the facts reflected in the collective consciousness where the key senses of *holy land* and the understanding of the own participation in the heritage of the land are clearly prevailing.

Keywords: Shevchenko land, sacred time-space, the place of memory, a cultural hero, a personal narrative.